

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Барун М.В., аспірант,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Функціонування українського підприємства в умовах кризи, трансформації економіки, обмеженості ресурсів ставить перед ним нові вимоги щодо управління, а саме його орієнтацію на ресурсозберігаючий тип розвитку

Functioning of the Ukrainian enterprise in the conditions of crisis of transformation of economy of limitation of resources puts before it new requirements of management namely its orientation on pecy saving resources development type

Постановка проблеми. Застосування вітчизняними підприємствами ефективних та своєчасних управлінських рішень щодо ресурсозбереження, ефективного використання ресурсного потенціалу, зниження матеріалоємності продукції допоможуть при вирішенні наявних проблем, особливо в сучасних умовах господарювання. Причому, неважливо який саме ресурс потребує збереження: матеріальний, фінансовий, трудовий або інвестиційний, уваги потребує процес управління ресурсозбереженням, його ефективність. Процес управління ресурсозбереженням є складовою частиною управління підприємством, а оскільки підприємство є системою елементів, то й управління ресурсозбереженням слід розглядати з точки зору системного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в розробку теоретичних та методичних положень щодо проблем управління ресурсозбереженням зробили такі вчені: А. Бреславцев, М. Іванов, О. Кролі, Н. Конищева, Д. Липницький, Р. Фатхутдінов, А. Хижняк, М. Чумаченко та ін. Проте, важливі аспекти управління ресурсозбереженням на підприємстві, а саме внутрішня система побудови управління ресурсозбереженням та застосування в процесах управління системного підходу потребують подальшого вирішення та уточнення.

Цілі статті. Метою дослідження є визначення підходу до сутності ресурсозбереження на підприємстві та визначення процесу управління ресурсозбереження з точки зору системного підходу.

Виклад основного матеріалу. Поняття ресурсозбереження багатоаспектне і може проявлятися в багатьох явища, а саме з боку суспільно-необхідної праці – зменшення витрат на випуск продукції, зростання норми прибутку, поліпшення стану навколишнього природного середовища і т.і., з боку підприємства може проявлятися у вигляді енергозбереження, матеріалозбереження, працезбереження і т.д.

На нашу думку під ресурсозбереженням слід розуміти прогресивний напрямок використання ресурсного потенціалу підприємства, безперервний процес економії на всіх етапах виробничо-господарської діяльності, який забезпечить зменшення витрат виробництва, зростання виробництва продукції, зменшення собівартості при тій самій кількості використання ресурсів, сировини та палива. Також слід зазначити, що ресурсозбереження – це наукова, комерційна, організаційна та інформаційна діяльність яка спрямована на раціональне та комплексне використання всіх видів ресурсів підприємства з врахуванням існуючого стану НТП та стану навколишнього природного середовища.

В процесі ресурсозбереження на підприємстві використовується комплекс організаційно-технічних заходів, методів та процесів, які спостерігаються на всіх стадіях життєвого циклу продукту.

Виходячи з багатоаспектності та багаторівневості поняття ресурсозбереження, можна сказати що воно має такі прояви, як: сфера економічної діяльності суспільства – організаційно-економічна система; процес раціонального використання всіх видів ресурсів; результат – сума всіх видів ефекту.

Підхід до сутності процесу ресурсозбереження на підприємстві зображено на рис.1.

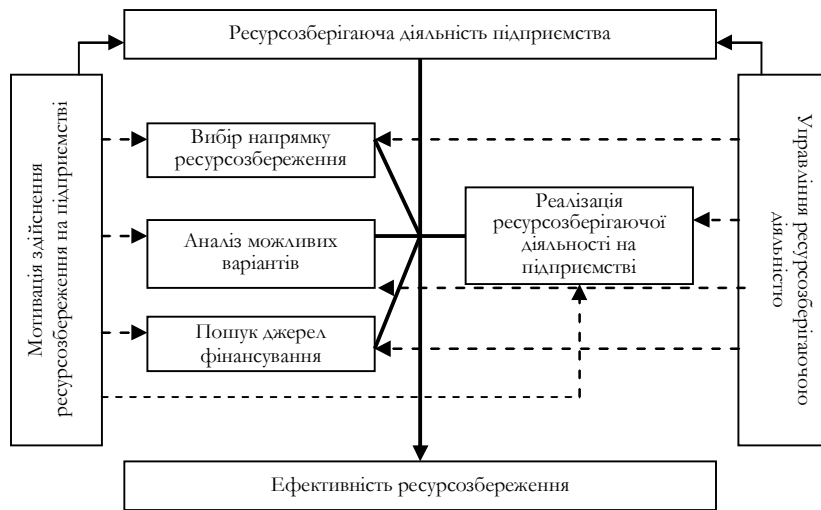

Рис. 1. Сутність процесу ресурсозбереження на підприємстві

В роботі [1] надано перелік основних напрямків ресурсозбереження на підприємстві:

- впровадження ресурсозберігаючих технологій та конструкцій;
- застосування інформаційних технологій;
- взаємозаміна ресурсів;
- нормування ресурсів;
- економія ресурсів.

На нашу думку, до цього переліку слід додати впровадження та максимальне використання в процесі виробництва відходів та вторинних ресурсів та заміна ними первинних ресурсів, це стосується насамперед природних ресурсів.

Оскільки процес ресурсозбереження являє собою комплексне явище, яке проникає у всі сфери діяльності підприємства, то на нашу думку, розглядати сутність управління ресурсозбереженням слід з точки зору системного підходу. Який полягає у науковому обґрунтуванні цілей, стратегій та заходів, які мають забезпечити підприємству досягнення поставлених цілей, сприяти його подальшому функціонуванню та розвитку, при обмежувальних умовах внутрішнього та зовнішнього середовища та при забезпеченні умов раціонального використання ресурсів підприємства.

Вірно підібрані методи управління ресурсозбереженням на підприємстві допоможуть знизити матеріалоемність виробництва та скоротити час і зусилля при виборі, обґрунтуванні та реалізації управлінських рішень.

Під системою управління ресурсозбереженням на підприємстві слід розуміти комплекс дій щодо впливу суб'єкту управління, тобто керуючої підсистеми, на процес ресурсозбереження (керована підсистема) за допомогою виконання функцій, а саме загальних, конкретних та забезпечуючих.

Внутрішня система побудови управління ресурсозбереженням складається з взаємозв'язаних підсистем: підсистема загальних функцій управління ресурсозбереженням, підсистема конкретних функцій управління ресурсозбереженням, підсистема наукової підтримки а також забезпечуюча підсистема (рис. 2).

Рис. 2. Внутрішня система побудови управління ресурсозбереженням

Виконання забезпечуючої функції сприяє реалізації функцій управління ресурсозбереженням, а саме конкретних та загальних, забезпечуюча підсистема включає:

- інформаційно-технічне забезпечення (прийняття управлінських рішень з ресурсозбереження, розробка планів та їх реалізація за допомогою новітніх комп'ютерних технологій);
- організаційне забезпечення (сукупність документів, які регламентують роботу організаційно-управлінського апарату, встановлюють порядок взаємодії функціональних та лінійних підрозділів підприємства та посадовців в процесі виконання планів з ресурсозбереження, регламентують форми та порядок проходження документів та т. і.);

- методичне забезпечення (сукупність документів, які стосуються розробки системи нормативів використання ресурсів, які встановлюють правила та інструкції щодо розробки певних документів на різних етапах ресурсозберігаючої діяльності на підприємстві);

- кадрове забезпечення (управління щодо кількості та якісного складу працівників, які відповідають за рівень ресурсозбереження, забезпеченість інженерно-технічними працівниками, які відповідають за впровадження нових технологій та обладнання, розподіл працівників, які відповідають за розробку та реалізацію заходів з ресурсозбереження, визначення їх посадових обов'язків, мотивація персоналу).

Реалізація конкретних функцій управління ресурсозбереженням забезпечує досягнення цілей ресурсозбереження та розкриває зміст самого процесу.

Реалізація загальних функцій управління ресурсозбереженням на підприємстві представляє з себе сам процес управління ресурсозбереженням, тобто здійснення процесу впливу управляючої підсистеми на об'єкт управління (рис. 3).

Рис. 3. Зв'язок суб'єкту та об'єкту управління процесом ресурсозбереження на підприємстві

Процес управління ресурсозбереження здійснюється в одному інформаційному полі через прямий та зворотній зв'язок між суб'єктом та об'єктом управління. Суб'єкту управління ресурсозбереженням на підприємстві виступає безпосередньо керівництво підприємства, менеджери різних підрозділів, а об'єктом управління ресурсозбереженням на підприємстві виступають процеси ресурсозбереження.

Прямий зв'язок між суб'єктом та об'єктом управління ресурсозбереження на підприємстві здійснюється через планування, мотивацію, регулювання та координацію процесу ресурсозбереження, а зворотній зв'язок здійснюється через оцінку, аналіз, моніторинг процесу ресурсозбереження, а саме за допомогою визначення фактичних показників ресурсозбереження (ресурсоемність, ресурсоекономічність, здатність до утилізації, ресурсоощадність, ресурсомісткість), порівняння фактичних показників з нормативними, аналіз ефективності використання ресурсів на підприємстві, проведення аналізу відхилень, визначення причин відхилень та напрямків поліпшення стану процесу ресурсозбереження на підприємстві.

Сучасний розвиток технологій в сфері ресурсозбереження здатний забезпечити такий виробничий рівень, який дозволить здійснити: скорочення питомих витрат сировини та відходів на одиницю продукції; забезпечити створення системи рециркуляції вторинних ресурсів; знизити видобуток та використання первинної сировини; знизити вплив та мінімізувати економічний збиток навколишньому природному середовищу [2].

Розвиток науково-технічного прогресу має велике значення для вирішення проблеми ресурсозбереження. Зростання можливостей ресурсозбереження відбувається завдяки переходу до інтенсивного ресурсозберігаючого типу економічного розвитку, зниженню матеріалоемності продукції, підвищенню продуктивності праці, поліпшенню техніко-економічних показників та якості продукції.

Висновки. Виходячи з вищезазначеного, можна сказати, що управління ресурсозбереженням є самостійною і цілісною системою управління, але в той же самий час є складовою частиною і підсистемою в загальному процесі управління підприємством. Управління ресурсозбереженням на підприємстві здійснюється за допомогою специфічних для нього правил, методів, процесів та інформації, але будучи підсистемою загального управління підприємством є об'єктом управління.

Крім того, при вірному підході до управління ресурсозбереженням на підприємстві можна виявити негативні чинники, які викликають підвищення матеріало- та ресурсоемності і своєчасно втрутитися для управління цими чинниками.

Тому ефективна та безпомилкова організація управління ресурсозбереженням сприятиме скороченню витрат всіх видів ресурсів, більш ефективному використанню трудових та виробничих фондів, що в свою чергу призведе до зниження ресурсоемності виробництва і підвищенню ефективності роботи підприємства.

Література.

1. Маслова Г.Н. Проблеми підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів / Г.Н.Маслова // Економіка та право. – 2009. – № 1. – С. 146 -150.
2. Хумарова Н.И. Ресурсосбережение как доминанта экологизации регионального развития (на примере Приморских регионов) / Н.И. Хумарова // Nowoczesnosc ponowoczesnosc spoleczenstwo obywatelskie weuropie srodkowej iwschodniej. Lublin. – 2007. - Том II. - С. 491-496.